

LEPOZNANSKI LIST.

Leto IV.

NA DUNAJI 1. MAJJA 1878.

List 9.

Sodnikovi.

IX.

Človek naj ne obupa, dokler živi; kjer njegovo oko ne vidi več pomoči, rešenja; kjer sodi človeška previdnost, da je vse izgubljeno, zgodi se lahko in zgodi se često, da se hipoma vse zasučje, vse izpremeni. Gosti, temni oblaki krijejo nebo, a glej! kakor bi trenil, razdelé se oblaki, solnce posije, sreče zorno obličje zasveti in zdajci je vse izpremenjeno. Sreča, ti skrivnostna, nedoumna moč, ti mogočna, samovoljna vladateljica človeške osode, kolika je tvoja moč in oblast! Mi smo igrače v tvoji roki, igrače v roki svojeglavne ženske. Ne po zaslugah, ne po vrednosti in potrebnosti, po svoji glavi deliš ti svoje darove. Brezserčna si, neizprosna; matérine solze te ne omeče; ne ganejo te zdihljaji otroka. Sovražna si poštenjaku, preganjaš ga vse žive dni; v sanjah ga slepiš, vodiš ga po sijajnih dvorih, kažeš mu svoje da-

rove; a ko poseže željno po njih, zbudi se na svojem trdnem ležišču. Tega se okleneš, da se te iznebiti ne more, zvesto ga spremljaš po vseh potih; kar počne, vse se mu posreči; v zlato se mu izpreoberne vse, česar se dotakne; blago se mu naklada na blago; v svoji preširnosti troši in razmeta svoje bogastvo; vse zastonj, kup mu rase in rase! In zakaj si mu naklonila svojo ljubezen? Ker ima gladko lice, medéno govorico, ker je beli dan zagledal v bleščečem dvoru, ker se ti ljubi tako in ne drugače! Rodu za rodod v hiši si bila zvesta, slednjič se naveličaš té hiše, tega imena, obrneš se drugam in gorje puščaš za sabo. Ali ko misli človek, da si ga zapustila na veke, premisliš se, ako se ti zljubi, in verneš se mu, ko se te je najmanj nadejal. Sreča, naključje, osoda! razna imena, eno bitje; kateri so tvojega

ravnanja zakoni, kje so tvoje oblasti meje? Tebe premišljevali ni dobro človeku; del bi slednjič križem roke in mirno bi stal ter čakal, kaj pride; tebe ni izprositi, boriti se ni s teboj! Celi narodi so se ti uklonili, vdali se tvoji oblasti; neomajna postava jim je tvoja volja. In vendar ta vera ne more, ne sme biti prava; ako bi bila, kaj bi bilo potem vse človeštvo! —

V tergu, v okrajih, ki je prizorišče naše povesti, bilo je tisto pomlad po Matijevem odhodu vse po konci. Nekaj nenavadnega, imenitnega se je versilo. Ljudje so stikali glave in modrovali kakor nekaj let poprej, ko je bil počil glas, da se napravi železnica po tem kraju. Železnica! Kaj je to? Dolga versta vóz, ki jih ne vlečejo ne konji ne voli, morda jih goni sam peklenščak, kali? In potem so ugrabili, pojde-li železnica skozi njih okraj, ali se ga ogne? Sodnik je pač vedel, kaj je železnica, zato jo je sovražil; ko bi bila kaj veljala njegova volja, ne bilo bi železnice ne v njegovem okraju, ne nikjer drugje. Ali vprašal ga ni nihče; moške so prišli in izmerili cesto, kodar se je njim videlo; prav skozi okraj res ni šla, ali vendar tako blizu, da so njegovi konji čez nekaj časa praznovali v hlevu; to je bilo konjem pač po volji, a ne tako gospodarju, ki jih je redil.

Nekaj podobnega se je tudi zdaj versilo. Po zimi že se je govorilo, da je kupil neki bogat grof ali baron od tam nekod iz Nemškega graščino v tem kraju. Kúp se je zdel ljudem neverjeten, smešen; vsaj trikrat je bilo posestvo preplačano. Grad je bil star, zapuščen; kar pomnijo ljudje, ni lastnik prebival v njem. Zemlje je bilo res mnogo, ali kaj bode z njo? Tla so nerodovitna in tudi gozdi niso Bog vé kaj vredni. Ljudje so se posme-

hovali bogatinu, ki ne vé, kam bi se svojim bogastvom. Ali stvar je dobila drugo lice, ljudje se niso več posmehovali, ko se je razglasilo, da so našli rudo na grajskem zemljišči, železno rudo. Zdaj se je vedelo, kaj namerava novi posestnik; železo se bode torej delalo. To je bilo zopet kaj novega v tem kraju; novo življenje se zdaj začne. To so ljudje čutili, ali vedeli niso, kako bode to novo življenje; bode-li njim na korist ali na kvar. Nikomur ni bilo prav jasno, na kako stališče naj bi se postavil nasproti novemu podjetju. Vsak bi si bil rad kaj pridobil iz tega, ali kako? Ugibanje in ukrepanje ni vse nič pomagalo, čakati je bilo treba.

Dolgo niso čakali. Ko je bilo kopno, prikažejo se v tergu tuji možje, gospodje, sami terdi Nemci. Zglasili so se najprej pri gospódi, z drugimi še govoriti niso mogli. Bili so silno oblastni možje in denarja so imeli kakor čepinj. Voza jim je bilo treba, taki možje ni da bi peš hodili. Ali v tergu ni bilo dobiti pripravnega voza razen pri Sodniku. In tako se je zgodilo čisto naravno, da so se hitro seznanili z njim. Sodnik je za silo nemško lomil in vésti se je tudi znal z gospodo. Vozarili so se torej ves dan po grajskem zemljišči, kjer so nekaj merili po okolici za kratek čas in zvečer so sedeli pri Korenu, pili, da se je vse cedilo, dobre volje bili, peli in slednjič igrali; Sodnik je bil vedno z njimi.

Ne more se reči, da so bili novi gosti teržanom in okoličanom posebno priljubljeni, razen onih, ki so imeli od njih kaj dobička, a teh ni bilo mnogo. Večina jih je pisano gledala, bili so jim preoblastni. Posebno mladi moški svet jim je bil gorak; gospodje so bili mladi, čedni in lepo oblečeni; zlate ure so imeli in zlati perstani z dragimi biseri so se jim

svetili na perstih. Z dekleti so bili strašno prederzni ti možje, kakor se ni prej nikedar videlo v tem kraju. Zlasti eden je bil med njimi, najmlajši in najlepši in, kakor se je videlo, tudi najveljavnejši, ki je bil posebno preširen in prederzen z mladim ženskim svetom. In tu moramo reči; da si neradi, da se jih dekleta niso tako ogibale, kakor bi bil pošten človek želel, kakor bi bili zlasti želeli očetje, matere in — mladeniči; vsak zase je vedel, zakaj.

Med onimi, ki so bili posebno nezadovoljni s tuji, bila je tudi Sodnikova mati. Sodniku se je bilo posrečilo, da se je, vsaj za nekaj časa, odkrižal najsilnejšega dolga. Liza je bila res prodala svoje dragocenosti in izročila denar svojemu možu. Hudo mu je bilo, ali vzel ga je vendar, molče, ni ji dejal prijazne besede. Po sedaj je bil še bolj molčeč, z ženo skoraj oduren; ali to je ni žalilo; z veseljem je opazovala, da bolj doma ostaja, da se zopet poprijemlje zanemarnjenega gospodarstva. Hodil je na polje, na njive, ukazoval je hlapcem in časi je celo sam za kako delo prijel. Matija se ni motil, ko je tolažil mater; oče je bil res krenil na boljšo pot, ko je videl dom tako zapuščen. Kar se ni prej že več časa zgodilo, večerjal je celo doma, če tudi ne z družino, in če je šel potem na kozarec vina, vernil se je vselej zgodaj domov. Žena se je na tihem veselila té izpremembe in upanje, da bode še vse dobro, vračalo se je sčasom v njeno serce. Iskala je pripravne prilike, da bi izpregovorila z njim besedo o sinu, ki je bival na tujem. Matija ji je pridno dopisoval; dobro se mu je godilo. V mestu je bil dobil službo pri nekem velikem trgovci; prav za hlapca je bil s konca; a ko je gospodar videl, kako je priden,

spreten in zvest, izročal mu je sčasom imenitnejša opravila, slednjič ga je celo nakupavat pošiljal. Tergovec je kupčeval z raznovrstnim blagom, z ježicami, suhim sadjem in enakimi stvarmi, katere je kupoval na drobno po deželi in prodajal z velikim dobičkom na debelo. Matija se je bil čudovito hitro privadil svojega novega življenja, prav veselilo ga je. Z ljudmi je znal dobro občevati, vedel je kaj je dobro, kaj slabo blago in ker se je bil gospodar njegove poštenosti do dobrega prepričal, imel je veliko zaupanje vanj. Poleg izgovorjene plače mu je dajal še po verhu nekoliko od dobička pri kupčiji, in tako sta bila oba zadovoljna.

Za sina je bila torej Liza lahko brez skerbi, in ker se ji je bil tudi mož tako na bolje obrnil, bila je žena mirna in zadovoljna. Ali sam hudobni duh ji je bil pripeljal té nesrečne tuje može, ko jih je bilo najmanj treba. Zdaj je bil mož zopet ves izpremenjen; začelo se je zopet poprejšnje neredno življenje. Ni čudo torej, da je iz globočine svojega serca merzila té zapeljivce. Ne tako Andrej; v svoji bistroumnosti je takoj sprevidel, da bode tu kaj žeti, da ga čaka lep zaslužek; deržati se je mož, ki imajo toliko oblasti in toliko denarja v roki. Sreča se je povračala v njegovo hišo in on ni bil, da bi ji duri zapiral. Dela bode imel zopet, lahkega, prijetnega dela in živina ne bode mu več praznovala v hlevu. Ni se motil. Zidanja je bilo potreba za novo, velikansko podjetje; vse je bilo razmérjeno in določeno. Tukaj, kjer je zdaj se gozd, bode stalo veliko poslopje, kjer se bode železo lilo, in okrog vsakemu uradniku posebej svojo hišo! To bode pravo mesto; novi graščak mora biti zares bogat in radodaren mož! Treba je iskati človeka, da prevzame zi-

danje. Ta človek mora biti veljaven mož, ki pozna kraj in ljudi. Ta mož je mogel biti samo Andrej Sodnik: Glavni dobiček bode njegov, drugi dobé kar jim on dá zaslužka, vsega sam ne bode mogel.

Hitro je bilo vse dogovorjeno, pri vinu; gospodje se niso kerčili, saj ni šlo za njihove žulje, in s tujo roko je lahko gade loviti. Poroštva ni bilo treba, še gotovega denarja se mu je naštel na roko za razne priprave.

Andrej Sodnik je zopet lahko po konci hodil, in tega mu ni bilo veleovati treba. Nazaj je zopet glavo deržal gredé in oblastno je mahal z rokama, kakor da bi hotel reči: vse naše!

Tu ne smemo pozabiti Nosana postenjaka. Nekaj časa poprej sta se bila sperla, tako da ga ni bilo več v hišo, kar je Lizo posebno veselilo; zdaj ga je Sodnik zopet potreboval, vaje ga je bil kakor lovec psa, in tako ga je tudi rabil, tako je ravnal z njim. Psa ni treba prositi, samo zazvižga se mu; Nosan še tega ni čakal, ko je videl, da ga je treba, pa je bil na svojem mestu. In ako hočemo biti pravični tudi proti takemu človeku, kakoršen je bil Nosan, moramo reči, da si Sodnik skoraj ni mogel želei boljšega pomočnika v svojih raznih novih opravilih. Z jezikom ali s peresom, z rokami ali z nogami, kakor je bilo treba, Nosan je bil povsod za rabo. Tudi tuji gospodje so ga bili veseli, zlasti pri vinu. Kratkočasiti jih je znal kakor malo kedó in, kar je bilo največ vredno, občuten ni bil, delati so smeli z njim, kakor svinja z mehom, ako se jim je ljubilo; Nosan ni vedel, kaj je zamera.

Neko popoldné, ko je Liza sama v sobi pri mizi zamišljena sedela, vstopi Andrej ter jo ogovori:

„Nù, kaj pa zopet povešaš glavo, kakor bolna kura? Zdaj jo lahko zopet po konci nosiš; skerbí je konec! Nekaj dolgá je med nama; ravno tebi sem nerad dolžan. Ná! spravi, za to si lahko kupiš kar si prodala, ali pa še kaj več.“

Reksi položi pred njo nekaj lepih, čisto novih stotakov. Liza jih še ne pogleda, z roko mu jih porine nazaj, rekoč:

„Posodila ti nisem nič, zato mi tudi nisi nič dolžan, kar sem dala, dala sem rada, da bi le kaj zaleglo. Ta denar spravi, treba ti ga bo na drugo stran.“

„Jaz pa pravim, da smo zdaj zopet na terdem; Andreja Sodnika ni tako lahko ugonobiti. Nekako v stiski sem bil res, to se lahko vsakemu pripeti, to ni nič sramotnega, saj še cesar časi na pòsodo jemlje. Zdaj smo zopet na konji, zaslužka bo —“

„Poštenega?“

„Žena! tako se ne govori z Andrejem Sodnikom.“

„Ne zameri, Andrej! nič napačnega nisem mislila; ali tí možje, ki so prišli Bog vedi odkod — jaz jim nič prav ne upam; glej, da se ne boš kesal!“

„Moja skerb! — Zdaj pa spravi to, jaz nimam časa pregovarjati se s teboj.“

„Naj bo, kakor tí hočeš, saj vem, da ne odjenjaš; denar naj tu leži, ko bi ga kedaj potreboval, kar reci mi.“

„Tí zmirom svojo godeš; kakor hočeš stóri, da bo le mir besedi.“

Liza spravlja denar, mož se oberne proti vratom. Ko je že za kljuko deržal, obstoji, kakor da bi bil kaj pozabil. Oberne se proti ženi, vedno še za kljuko deržeč:

„Res! kaj pa ón termoglavce? Koliko časa se bo še klatil po svetu? Ali se ni še izučil? Ako se ti zdi, velevam ti ne, poročiš mu lahko, da smé domóv.“

Če hoče delati, doma je dela dovolj, jaz ne utegnem pečati se s kmetovanjem. Samo pameten naj mi bo in — jezik za zobmi!

Led se je tajal. Mati je mislila, zdaj je prava prilika govoriti. Prijazno mu reče:

„Andrej, torej si vendar spoznal, da si se pre naglil?“

„Kedó pre naglil, jaz pre naglil?“

„E béži, béži, kaj bi se tako terdega delal, kakor nisi, Andrej! Veš, kaj bi bilo prav lepo? Pravo veselje bi mu storil in meni!“

„Napreči, pa hitro pónj! kaj?“

„Ne, tega vem da ne storiš; ali pisal bi mu lahko, samo nekoliko prijaznih besedic —“

„Ljubeznjivi sin, preseréno dete! Kod se sirótišče vbijaš po svetu; ali se ti nič ne toži po domu, po materi in očetu? O pridi, pridi, odpusti svojemu očetu,

(Dalje prih.)

ki se je pre naglil, ki hrepeni po tebi, paglavec! — Ali bi bilo tako prav, kaj?“

„Ne norčuj se tako, Andrej, saj je vendar tvoj sin!“

„Ti si mu vedno potuho dajala, zato je zdaj tak. To ti pa pravim, zapomni si dobro in tudi njemu poroči: ako čaka, da bi ga jaz prosil in klical domov, čakal bo do sodnjega dne; prej bo pobral vse ježice in oparnice, ves želod in žir po Kranjskem, Koroškem in Hervaškem! Tako! zdaj veš, po čem so kosmači“. Rekši krepko pritisne kljuko in otide.

Té besede niso bile kedó vé kako prijazne; vendar žena je bila zadovoljna. Kake pol ure po tem je že tekel Andrejček s pismom na pošto. Materino pismo ni prav tako govorilo, kakor se je norčeval malo prej oče, vendar blizo tako, samo da je bilo mnogo daljše, matere so bolj zgovorne.

B. M.

Massimo d'Azeglio.

Spisal J. Jesenko.

(Dalje.)

Na boljšo pot pa ga je pripeljal profesor Bidoni, katerega Azeglio v svojih spominih z največo hvaležnostjo omenja. Mati njegova je večkrat tožila profesorju o nerednem življenji svojega Maksimilijana, pri njem iskala tolažbe ter ga prosila, naj izkuša neugnanega mladeniča pripraviti na pravo pot. Profesor Bidoni ni kakor kak puščoben godernjač karal nerednega mladeniča, ampak z lepimi in prepričevalnimi besedami ga je pridobival za boljše življenje. Zdaj mu je stavil pred oči slavne možé, ki so mnogo koristili svojemu narodu in sploh človeštvu,

zdaj pa mu je kazal vso gnjusobo in zanikarnost slabega življenja. Najraji mu je skozi okno kazal na može, ki so po kavarni ves dan posedali: „Uborni ostanki nerednega življenja! Izpiti in zaspani pa na pol bebasti živé brez vse potrebe in koristi na svetu ter umerjejo popolnem zapuščeni in od vseh zasmehovani. Mladenič, tak bodeš tudi ti v petdesetih letih, če boš hodil po sedanji poti naprej! Previdnost božja te je z raznimi zmožnostmi bogato obdarila; glej, da jih bodeš primérno v dobro obračal“. Te besede so ga prebudile in zapustil je lahko-

miselne tovariše svojega nerednega življenja. Jel je vstajati rano v jutro in se učiti in brati, risati in slikati skoro brez prestanka. Lahkomiselni tovariši so se mu s perva posmehovali ter ga dražili, a vse ni nič pomagalo: Massimo d'Azeglio se je popolnem promenil in stanovitno je delal od zore do večera in dolgo v noč. Štiri leta in osem mesecev se je v dobrem neprestano vterjeval, tako da je zaradi premnovega dela celó nevarno zbolel. Ko se je bil dovolj okrepčal, šel je v Rim, kjer je kaj redno živel.

Vstajal je zgodaj in zgodaj hodil spat, tako da so se mu čudili vsi Rimljani, še bolj pa Rimljanke. To mu je jako okrepilo zdravje. Razen slikarstva se je pridno učil tudi godbe, italijanskega slovstva, zgodovine itd.

Spomladi leta 1820. je Massimo d'Azeglio z roditelji zapustil Rim. Pot domov ga je peljala preko Florence, Bolonije, Modene v Benetke, kjer je sterneč opazoval spomenike nekdanje slave in mogočnosti in kot italijanski rodoljub obžaloval žalostno osodo razkosanega italijanskega naroda. Še huje je sovražil tuje gospodovalce in zatiralce svojega naroda. „Kako sem se“, vsklikne sam Massimo v svojih spominih, „sramoval biti Italijan“! Iz Benetek gredó čez Benečansko in Lombardijo v Milan, kjer se zopet dobro počijejo. V tem mestu obišče imenitne potnike med drugimi tudi neki čestit duhovnik. Razgovarjal se je z Azeglievimi roditelji zlasti o poduku ter na zadnje sklene svoje izreke s temi besedami: „Jaz mislim tudi, da se nevednim ljudstvom laže gospoduje, kakor izvedenim in izučenim“. Mladi Massimo d'Azeglio se je že takrat čudil čudnemu načelu, še bolj pa, da ga je čestiti monsignore tako odkritoserčno in brez vseh ovinkov izrekel.

Prisedši v Turin se ni mogel privaditi ondešnjega življenja. Znova je bil vstopil k vojakom in sicer k deželni gardi. Razen vojaških opravil ni nikakor zanemarjal ne učenja ne slikarstva. Čuditi se moramo značajnemu mladeniču, takrat dvajsetletnemu, da si je želel iz Turina nazaj v Rim, kjer bi se vsestransko lahko izuril in izobrazil. Zato náprosi roditelje, naj mu dovolijo vojaščino popolnem pustiti in v Rim se preseliti. Oče s perva ni hotel nič vedeti o tem, mislé, da sin ne bode pri svojem delu zmeraj tako stnoviten, kakor sedaj obeta. Slednjič se pa dá omečiti, a privoli mu preseljenje v Rim le s tem pogojem, da mu ne bode na mesec dajal več denarjev nego doma v Turinu, namreč okolo 135 frankov. Kako bi naj bil v Rimu, kaj dragem mestu, živel z denarji, ki jih je doma dobival le za male svoje postranske potreške? Kljub temu se Massimo d'Azeglio ni obotavljal, ampak obljubil je očetu tudi z malim redno živeti. Izstopil je iz vojaščine, poslovil se od svojih ter serčen in upajoč v lepšo bodočnost odšel v Rim. Potoval je preko prelaza Bocchetta v Genovo, kjer je obiskal Alberta Lamarmoro in Karola Balbija. Temu je razodel svoje sklepe in namene; Balbi, ki je zmeraj hvalil samostalnost in pogumnost mladine, pohvali tudi Azeglia, poslej tako priserčnega mu prijatelja in neutrudnega sodelavca na narodnem polji, ter ga še bolj uterdi v njegovih sklepih. Iz Genove gre čez morje v Livorno in od tod po suhem dalje v Rim.

Massimo d'Azeglio od leta 1816. do 1828. — njegova učilska leta.

Občudovati moramo železno voljo mladega Azeglia, ki se je v novih razmerah nemudoma poprijel dela. Kak razloček! Ko je pervikrat bil v Rimu, bival je

pri svojem očetu, ki je kot kraljev poslanec bil prišel in je kot tak živel v „večnem mestu“. Takrat je mladenič nosil lepo vojaško obleko, jezdaril je le berhke konje ali se pa v svetli kočiji vozil; živel je prav po gosposko z vsemi rimskimi plemenitniki in knezi, z raznimi poslanci itd. A sedaj! moral je živeti in z vsem se preskerbeti z malimi denarji, katere je v Turinu pri vsej obilnosti v očetovi hiši rabil le za male in postranske potrebe in nepotrebe. Kot izversten finančni talent odpravil je vse nepotrebne potroške, ter mesečne svoje dohodke razdelil za največje potrebe. Tako je od 25 rimskih skudov (t. j. tolarjev) okolo 15 dajal za stanovanje, hrano, perilo itd., 6 jih je plačeval za svojo delalnico in 2 ali 3 so mu ostajali za barvila, obrazce in podobe, za obleko in obutalo, gledišče in druge male troške. Opustil je, rekli smo, vse nekedanje navade in razvade, vse veselice in osebne pohode, celo pohodne listke, dejanjsko se odločil od vseh nekedanjih znancev in znank, ter semtertje obiskaval le kardinala Gregorija, velikega prijatelja svojega očeta. To je moral storiti, ker ni hotel časa tratiti in pri neobilih svojih dohodkih se zadolžiti.

Rečeno je že bilo, da se mu je zmeraj studilo dolgove delati. V svojih spominih na nekem mestu (I. str. 364) kaj lepo piše o tej stvari. „Vsak mora znati

živiti se s svojimi; kedor pa dolgove dela, živi več ali manj od drugih. Jaz sem blizo take kervi, da so se mi dolгови vedno studili, in reči moram, da se mi še sedaj studijo. Ko sem jako malo imel, učil sem se živiti se z malim, nikedar pa si nisem denarjev izposojeval pri drugih. Tako še sedaj ravnam. V tej razmeri in tudi v mnogo drugih je ošabnost in oholost, ki človeka pogubi; ponos ali možatost pa ga ohrani. Prevzetnost ali oholost se poniža pred upnikom, le da se drugodi kaže in šopiri; ponosen človek ali pravi mož je ponižen in se vendar zaveda samega sebe misle si, da se njemu ni treba nikomur priklanjati in da mu ni treba vedeti nikomur nobene hvale“.

Delalnico je imel najeto pri vdovi nekega arhitekta; ker ji „el pover sur Basili“ — ubogi gospod Bazilij ni zapustil premoženja, pomagala si je kakor si je mogla. Prodala je tudi pokojnega obleko ter jo najprej ponudila Azegliu. Obleka visokega arhitekta se je dobro prilegala visoko zraslemu Azegliu, tako da jo je le malo dal popraviti; čevlji pa so bili tako prostorni, da bi jih bili lahko trije Azegli obuvali. Zato so se mu njegovi tovariši posmehovali, ko so njegove nožice videli plavati v velikih ladijah pokojnega arhitekta; in še mnogo let poslej so ga radi spominjali na „l'epoca degli stivali del sor Basili“. Tak je bil začetek njegovega umetniškega delovanja.

(Dalje prih.)

In vendar — !

Noveleta v pismih, spisal Emil Leon.

2.

Filip prijatelju Bogomilu.

V pričetku avgusta.

Pišes mi, da ne prideš, da ne moreš priti — ker se misliš ženiti. Horribile auditu! Pričakujem te drugo leto, do tedaj se morda že naveličaš — svoje žene, vsaj za nekaj dni. Ali čudno je pa vendar! Torej tudi ti hočeš med filistre, piti zvečer takisto kiselo vino, hlastno ter skerbno na čas pazeč. Fallen seh' ich Zweig auf Zweig! Da tako osoda vsakega vdari! Jaz pa vendar ostanem sam, kakor Katon do zadnjega trenutka sovražec absolutistične, zakonske verige.

Sicer pa ti moram povedati, da sem ravno sedaj sila slabe volje. Moral bi že doma biti, v svoji dolini, vsaj pet dni že. Ali človek obrača, gimnazijski naš vodja pa oberne! Vse sem že imel pri-

pravljeno in skoraj sem hotel odriniti. Kar se mi prikaže hudobni duh v podobi tega vodje, sladko proseč, da naj bi bil tako dober, ter naj bi v red dejal — gimnazijsko knjižnico. In tako sem se (dobra in slabotna duša) vpregel ter uredoval celih pet dni in metal skupaj umazane knjige, da je bilo veselje. Zunaj pa je solnce sijalo, prijazno in vabilno, da sem moral kleti iz dna svojega serca. Kedó bi ne? — Ali jutro gotovo otidem.

Konečno pa ti še razodenem občutke primerne usmiljenja, katerega sem poln do tebe, izgubljenega zakonskega kandidata.

Drugo leto tedaj! — —

3.

Filip prijatelju Bogomilu.

Meseca avgusta.

Prijatelj, zblaznil bi, po tleh se metal in roval si lasé! „Komur je sreče dar bila klofuta“, saj veš, kako poje naš Preširen! Komur je torej sreče dar bila klofuta, ta vé, kako mi je. Najpred tvoje pismo, da ne prideš, potem, da se ženiš; in sedaj pa še to, in to je najstrašnejše! S Hamletom bi jokal, boril se in postil, samega sebe bi raztergal, popil Nilove večne vode ter žerl krokodile!

Ali sedaj poslušaj žalostno mojo osodo; bolj z mirno kervjo ti jo naj razložim.

Torej poslušaj! Od železniške postaje do mojega doma sti pičli dve uri. Prav

lahko se pride. Moja navada pa je od nekedaj, da pustim svoje reči na železnici (kjer jih drugi dan vzame najeti voznik); sam pa krenem peš po dolini do očetove hiše.

Tako sem storil tudi včeraj in v prijazne misli vtopljen koračil po prašni cesti. Iz serca pa sem pozdravljaj visoke hraste okrog sebe, znane mi od nekedaj. Mnogokatero deblo sem pogrešal, nerad pogrešal. Bilo je med tem časom palo neusmiljeni sekiri! Ali ves čas se mi ni hotelo polastiti pravo veselje serca in kakor kamen mi je ležalo nekaj na duši, da sam nisem vedel kaj. Ali bila

je slutnja, in silno opravičena slutnja, kakor takoj zveš.

Mrak je bil nastal, ko pri prvih hišah domače vasi krenem s ceste po stezi, po bližnici navpik. Malo korakov in prišel sem okrog holma — in rojstno selišče je ležalo pred mano. Takoj obrnem pogled po svoji stvaritvi, tisti tebi že znani hišici. Ali tedaj pa mi pretrese vse kosti strah, serd, ali Bog ve kaj, ker okna mojega malega posestva so bila — razsvetljena, prav svetlo razsvetljena. Hitro in logično pa sem sklepal, če je hišica razsvetljena, bode tudi kedó stanoval v nji. Pa kedó? Moj Peter in stara Meta vendar ne! (To sta edina prebivalca na moji lastnini; prvi mi je bratranec, druga pa je že od nekedaj gostovala v naši hiši.) Kmet se vendar ne bode valjal po gosposkih mojih posteljah, tebi in meni namenjenih!

Sê serditim srcem sem hitel do stare hiše, v kateri je tudi luč gorela. Tu na oglu je slonel bratranec Peter in v zvezde je zrl z gorjanskim svojim obrazom. Kar prestrasil se je, opazivši moj prihod.

„Ti si“? zajecelja, „moj Bog, kaj bo pa sedaj“!

In potem je nekaj mečkal in pravil, da so mu iz župnije „gospodo“ poslali, češ, da mene ne bo, ker me toliko časa ni, in da jo brez skerbi lahko pod streho vzame. In še nekaj je govoril o prijazni gospodi, o župniku, ki je sam z njo prišel in o takih neslanostih. Nisem ga poslušal, ter ga vlekel v hišo, in ondi razlil jezo nad njim: kako si upa tako gospodariti, in da ga bodem izpokal in gerdo signal. Kedó bi se vruga ne serdil pri takih okolnostih?

In kje naj spim? na tleh pri miših, ali naj grem v mervo? In ravno danes, ko sem truden, da me vse kosti bolé!

Konečno pa sem se vendar potolažil in zadovoljil s tem, da mi je Peter prepustil svojo posteljo v hiši, katero je Meta takoj nekoliko „popravila“. Potem pa sem odgnal obá spat, ugasnil luč in hodil sam po sobi, v katero je luna sijala. Naposled pa sem zdihujoč zlezel na ležišče svojega hlapca, in vse kosti in žile so zajecale v meni, ko sem se položil na terdo podlago. Dolgo časa nisem mogel zaspati. Moji nepovabljeni gostovi pa so bili prišli tudi noč gledat in moral sem poslušati, kako so se radostno pogovarjali in veselo smijali. Konečno me samega od truda preobda Morfejeva moč, in drugo jutro se prebudim, ko je bilo solnce že visoko na nebu.

In to drugo jutro je današnje jutro. In sedaj sedim tu, potert, žalosten in obupan, in tebi pišem ter tožim bridko svojo osodo. Vse se mi je izkazilo in počitek dveh mesecev je izginil v pekel. Naj vrag vse pokonča — jaz takoj odrinem; ne trenotek časa ne ostanem več tu!

Ravnokar sem pogledal skozi okno. Krasen dan je zunaj. Obrnem pogled proti hišici. Pri veži na klopici sedi prileten mož in prav vidi se, kako mu dobro dé jutranje solnce, ki mu ogreva ude. Kako se steguje in s kako slastjo puši tobak iz dolge pipe! Da bi vlekel strup iz nje! In se ve, tudi časopis mora biti, da se bere takoj na jutro!

Prav tako bi sedel jaz tam na klopi, grel bi se in stezal na solnce ter pušil tobak in bral, če ravno ne novin! O! o! in sedaj moram tu le sedeti! Ali se hujše! Meniš, da je tist stari človek sam? Bog varuj! Okrog njega se goni dvoje gosposkih stvari s širokimi in sê črnimi trakovi prepreženimi slamniki na

glavi. Eno je videti odraslo, drugo pa še otrok v kratkem oblačilu. To dvoje se torej brez vsake pazljivosti pehá in podi po mojem vertu okrog. In moja mlada drevesca, moje mladike! To je nepotrebnega smeha, kričanja, naganjanja in takih sitnosti več! Vse kar sem

(Dalje prih.)

s trudem nacepil, mi polomiti! Kedo naj to prenaša, prenaša z mirno vestjo?

Zatorej končam svoje pismo, ker tega lahkomisljenega letanja ne bo konec! Oj tu moram sam stopiti vmes, in ako dohim kaj polomljenega, tedaj, prijatelj, postanem surov, prav gotovo surov! —

Zemeljska čuda.

V.

Tudi meni se je dozdevalo, gospica moja, da si življenje prve dobe ali starega veka naše zemlje ne bode prislužilo vašega priznanja. Ugajalo vam ni ne živalstvo ne rastlinstvo; bilo je preuborno, premalo popolno, na drugi strani pa je kazalo za sedanost pretujo podobo; morda Vam celo to ni bilo po volji, da se je pričelo v morji? Velikanski premogovi gozdovi vam, prijateljci cvetic, niso napravili nikacega veselja, ker po vsem širnem svetu bi ne bili našli ne enega cveta, da bi si ga mogli zataknuiti v svojo kodrasto glavico; od tečaja do tečaja je bil svet povsod enak, zaradi enakomerne toplote so rasla po vsej močvirni zemlji enaka debela, enaki gozdovi. Botaniki poznajo sedaj do 400—500.000 rastlin. Od vsega tega velikanskega števila pa jih je raslo v starem veku naše zemlje, v palecojiški dobi komaj 600. Skoro tako enakolično je bilo živalsko življenje.

A pozabiva to otročjo dobo zemeljskega življenja, ter hitiva mimo dolgih verst stoletij do onega časa, ko si je pridobila zemlja že popolnoma drugačen obraz. Ta čas, ki ga zovejo učeni mesocojiško dobo, to je srednji vek zemeljskega življenja, storila je zemlja in njeni prebi-

valci v svojem razvoji velik korak dalje, pričetek tega veka in konec njegov si nista skoro nič podobna; pričjenja se z življenjem le malo različnem od življenja v prejšnji dobi. Še začetka so zavzemali prvo versto mehki červiči, mimo njih živalce s terdim, apnastim oklepom ob životu in povsod po morji je živela obilica rib, a čudno, tudi v tej se jim kostnjaki niso še sterdili, dvoživke so bile še kaj redko po zemlji posejane.

Minila so stoletja, ko se zemlja ni mogla ponašati z nikakim posebno znamenitim živalskim plemenom, in skoro bi bilo misliti, da se je hotela sedaj, ko je končala mojstersko delo premogovih gozdov, od svoje presilne pridnosti opočiti; toda le na videz tako. Vse svoje moči je zbrala in vso pozornost obrnila na življenje, ki se je jelo gibati po sinjih morskih globočinah. Tu spodaj so se infuzorije izpodbudile na velikansko delo; sicer so tako majhene, da jih prosto oko ne more razločiti, a postavile so si velikanske spomenike svojega bivanja na zemlji. Njihov žolčasti život nabira po morji razpuščeno apno ter ga odlaga na morskem dnu. Milijone jih gre na en lot, 300 v eno versto postavljenih „diatomej“ meri še le eno linijo; res drobne so, a

poleg tega so napravile v morskem dnu po sto in sto milj dolge in več tisoč čevljev debele apnaste skorje, ki so se pognale iz morske globočine, ko so se vperle podzemeljske moči pod nje. A da se je ta čudovitost mogla zgoditi, trebalo je velikanske, neštete verste let, verhu tega pa silno urnega pomnoževanja teh pritlikavcev. Učeni možje so opazovali, da zaredi diatomeja v eni uri milijon naslednikov, v 4 dneh 150 bilijonov. Še danes se godé taka čuda. Iz pruske luke Pölau pri Königsbergu morajo vsako leto do 14.000 kubičnih metrov tacih živalic in njihovih lupin odstraniti, da jim luke ne zajezé. Ko bi jim njihovega pridnega dela ne motili, pravijo, napravila bi se jim v luki gora, kateri bi tvarina merila 400.000 kubičnih sežnjev.

Polovico vseh gorá na zemlji so napravili mali polipi, korale, infuzorije itd.

A še večá čuda je namenil zemlji mo-goči vladar nad oblaci; ker se mu je v prejšnjem veku rastlinska stvaritev toliko posrečila, pokazati je hotel zemlji svojo milost z velikanskim živalskim stvarjenjem. S početka pa je bil kaj previden z njim. Vstvarjal ji je najraje prejšnjim podobne živali.

To je bilo le za poskušnjo, a ko je pritisnila zemlja te nove prebivalce z vso svojo gorko ljubeznijo na se, dvignil je

svojo mogočno roko v čudodelen blagoslov. Zdel se mu je čas že ugoden, da ustvari mej te množice pritlikavcev velikane, ki jim pravimo „Sauriji“, živali kušarjevega plemena, in ker ni bila zemlja še dovolj osušena, zaukazal jim je naj se kretajo po vodah, a prepovedal jim ni priti na suho, ako bi se jim danes ali jutri zljubilo. To so dvoživke, živali ne popolnoma razvitega života.

Med njimi sta Ichtyosaurus in Plesiosaurus kralja in kneza. Njihov život je toliko nenavaden, da si ga najživeja slikarjeva domislija ne bi bila takega izmislila, sploh so v tem srednjem veku zemeljskega življenja dihale najčudovitejše živali. Ichtyosaurus je bil nekako ribi in krokodilu podoben, a 15 do 20 in še več čevljev dolg velikan, čegar težka podolgasta glava sama je merila 4—5 čevljev na dolgost. Spodnja in zgornja čeljust sti bili oboroženi z dolgimi, ostrimi, nekoliko nazaj prikrivljenimi zobmi; takih je grozovita žival imela do 150. Oči njene pa so bile velike kakor vaš klobuk, gospica moja. Grozovit pogled je imela in se kretala po suhem in mokrem, vendar so bile njene nizke in bolj plavutam podobne noge bolj za plavanje, nego za hojo po suhem vstvarjene. Oklepljene so bile s terdimi koščenimi ploščicami, kakor železna roka srednjeveških vitezev.

Ivan z Verha.

(Dalje prih.)

Zlato.

(Dalje.)

Zgodovina starih narodov se nam sploh tako popisuje, da je bilo zlato in bogastvo prvo znamenje oblasti in moči. Zato je tudi skoro vse znano zlato romalo v zakladnice vladarjev in oblastnikov. Le tako si moremo razlagati neizmerne zaklade, ki so ležali v shrambah tedanjih kraljev. O Krezu nam poročajo viri, da je daroval pred vojsko s Círom svetišču v Delfih za srečen uspeh tri tisoče goved kot žgalni dar. Okolo žrtev je naložil bogati kralj na germade obilo zlatih posod in drugih dragocenih izdelkov, ki so se stopili v ognji. Iz ostankov so vlili potem 117 plošč, ki so tehtale po 2 talenta,^{*)} in zatega leva, deset talentov težkega. A to Krezu še ni bilo dovolj. Dal je templu po verhu še na stotine zlatih skled, podob in drugih darov — da so mu slednjič postregli duhovniki s^o znanim dvomljivim izrekom!

Daritev tega kralja nam daje slab pojem o neprecenljivih bogastvih, katera je moral imeti, predno je izgubil svojo državo. Cír je uplenil po zmagi in vjetji Kreza v Mali Aziji nad 13 tisoč kilogr. neobdelanega zlata, a zraven še nepopisno mnogo umetniških del iz iste tvarine. Te zaklade je peljal potem s^o seboj v perzijsko stolno mesto.

Judovski vladarji so tudi sluli zaradi množice zlata, ki je polnilo njihove blagajnice. Posebno radodarno so krasili z njim svetišče v Jeruzalemu.

Popis te božje hiše je zbudil že v mladih letih naše stermeje, ko se je nam pravilo o zlatih dragocenostih njenih. David

je podaril templu čez tri tisoče talentov zlata. Krasoljubni njegov sin ga je dobil na leto v svoje hrambe čez 660 talentov. Upal se je tudi zaradi zlata v dalnje kraje. Na svojem brodovji ga je pripeljal nekda^j 420 talentov iz čudovito bogate dežele Ophir, kamor so tudi Feničani dospeli na svojih kupčijskih potih, in o katerej se natanko ne vé, kje je bila; najberže jo moramo iskati v sedanji sprednji Indiji.

Pod Salomonovim naslednikom Reha-beam-om uplenili so Egipčani njegove zaklade, a tudi pri njih niso ostali. Kambiz jih je odpeljal na dvor perzijskih kraljev, kamor je bilo že pod Círom romalo Krezovo zlato. Tam so bile ob enem času nakopičene torej skoro vse takrat znane vsote te kovine.

Ko je Aleksander Veliki dospel na svoji zmagoviti poti v Persepolis, dobil je v kraljevem gradu toliko zakladov, da mu jih je peljalo deset tisoč mul in pet sto kamel v mesto Suzo, kjer so ga njegovi váruhi mnogobrojno ukrali.

Na Gerskem je bilo zlato ob času Solonovem kaj redka stvar. Še le perzijske vojske in pa Aleksandrove zmage so ga donesle Gerkom v obilici. Perzijski kralji so imeli navado — kakor tudi toliko drugih knezov v poznejših dobah — da so jemali svoje zaklade seboj, ko so sli v vojsko. Darijeva kerdela spremljalo je več nego tisoč kamel, ki so prevaževale dragocenosti skerbnega kralja iz Azije na poti v Evropo. Vse te tovore so uplenili pri zmagah svojih Gerki, ki so se od tedaj vedno bolj seznanjali s^o zlatom. Gerski templi so imeli v onih časih že

^{*)} Talent = 16.2 kilogramov.

velikanske zaklade nakopičene. Zlate posode, podobe in bogovi — mej njimi Fidijev Zeus, ki je bil polovico iz zlata, polovico iz slonove kosti — niso bili nič redkega. Razumé se lahko, da je imelo svetišče v Delfih največ zlatnine, ker je izmed vseh najbolj slúlo po tedanjem svetu.

Aleksandrovi zakladi so se raztrosili v rokah delilcev njegove zemlje, pozneje pa se zopet zbrali v Rimu, v stolici svetovne moči. V prvem času Rimljani tudi niso imeli kaj zlata, a pozneje so si ga nabrali nepopisno veliko, in ga tudi zapravljali tako, da se jim je čudil ves svet. Nekaj let po tretji punski vojski je imela državna blagajnica že čez 900 tisoč kilogr. zlata spravljenega. V tej vojski so Rimljani sploh neizmerno oboževali. Prevlekli so takrat stene v Kapitolu s zlatimi ploščami. Pozneje, ko so tudi iz Gerskega romali ondotni zakladi v nenasitno mošnjo rimljansko, jeli so privatni ljudje tudi vedno bolj ponášati se z njim, ter so ga v obilici trosili za olepšave svojih dvorov. Jeli so iz zlatih skled, in pri vseh imenitnih gostijah so rabili zlato namizno orodje.

Velikanska potrošnost rimskih veljakov je raznesla kmalo kupe zlata, ki so bili poprej na enem mestu. Še pred razdejanjem zapadnega rimskega cesarstva bili so tako obožali, da so meščani komaj skupaj spravili 2800 kilogr. zlata, katere je Alarih zahteval, da odverne grozeče plenjenje od premaganega Rima; kar je še ostalo zakladov, rešili so jih po končnem razpadu države nekaj v Cari-

grad, nekaj pa so se pogubili v viharjih ljudskega preseljevanja, ter se pozneje nikdar več niso zbrali v toliki obilici v rokah posameznikov.

Spomin na zlate kupe, ki so bili nekaj na kraljevih dvorih, in preplavili rimsko cesarstvo, rodil je poželenje, izgubljeno zlato si zopet pridobiti. Umetnost, kateri je bil namen delati zlato, začela se je kmalo po prestanku rimskega vladanja, a cvela je pač najbolj v srednjem veku. Tedanji mogočniki — posebno mali knezi — bili so vedno v denarnih zadregah, čeravno so mošnje svojih podložnikov pridno praznili. Skoro na vsakem dvoru imeli so „alkemista“, kakor so rekli umetnikom, ki so „znali“ delati zlato. Bilo je takrat splošno prepričanje, da je to mogoče s pomočjo tvarine, ki so jo zvali kamen modrijanov ali veliki magisterium. Z njim se mora spremeniti vsaka kovina v čisto zlato. Alkemisti so bili gotovo vsaj v prvi dobi svoje umetnosti, terdne vere, da so na pravem potu in da končni uspeh ne more izostati. Zato se je mnogokédo trudil noč in dan, narediti ón čudoviti kamen. Delali so poskušnje na vse strani, zlivali skupaj razne snovi in tvarine, ter tako prišli do mnogokatere znamenite iznajdbe, ki je bila človeštvu na večo korist, nego samo zlato. O onem času se je pričela veda kemije, ki je predrugačila vse poprejšnje nazore o našem življenji, in po kateri smo si pridobili dolgo versto najkoristnejših reči za naš obstanek.

Ivan Šubic.

(Dalje prih.)

Nekaj besed o Zvonovih podobah.

Čestiti naročniki Zvonovi so se, upamo, že zdaj prepričali, da si uredništvo, zvesto svoji obljubi, pošteno prizadeva, ustrezati jim z dobrimi, izvirnimi, domačimi podobami. To podjetje je, kolikor je nam znano, vsaj na slovanskem jugu, čisto novo in, recimo naravnost, tudi precej pogumno. To smo že slišali z mnogih strani. Svarili so nas Zvonovi prijatelji, naj gledamo, kaj počnemo; mi se jim nismo dali plašiti, in tega nam ni žal. Trdno smo zaupali, da dobra misel sčasom prodere, da si naše prizadevanje pridobi, prej ali slej, splošno priznanje. Kako težavno je naše podjetje, tega smo si bili dobro v svesti. Ne da bi ne imeli umetnika, kakoršnega smo si želeli; umetnika imamo takega, da se Slovenci lahko ponašamo z njim; že té podobe, kar jih je prišlo do sedaj iz njegovih rok, so take, da se smejo brez skerbí pokazati tudi večjemu možu, česar smo se sami večkrat prepričali; in gospod Jurij Šubic je še le v začetku svojega umetniškega razvoja. Težava je druga. Izvirno podobo je treba razmnožiti. Ker človek živi na Dunaji, središči vseh znanstev in umetnosti, meni, da bo de to prav lahko, samo denarja je treba. Za razmnoženje podob, kakoršne so Zvonove, bil bi najprimernejši lesorez; kako lepe so lesorezne podobe n. pr. v angleških in tudi nekaterih nemških ilustrovanih listih! Ali dobri lesorezi so tako dragi, da slovenski list ne smé misliti nanje; in še je vprašanje, ali je dobrih lesorezov —

za figuralna dela — na Dunaji mi ga nismo našli; kar se tu vidi lepega, to je vse iz Nemškega. Nove iznajdbe, katere sim mérijó, n. pr. cinkografija, heliografija, in kakor se še imenujejo, niso še tako doveršene, da bi se jim brez skerbí izročile podobe, kakoršne so naše. Poskusili smo vendar s heliografijo v prvem umetniškem zavodu Zamarskega. Poskušnja se s konca ni obnesla prav po naši volji, vendar je bilo vedno bolje in četrta podoba je bila že čisto dobra. Ali tu nam pride druga neprilika. G. Šubic je imel toliko dela, da mu je bilo težko o pravem času izgotoviti mesečne podobe. Na njegovo mesto je stopil gospod Ogrin, ki je prišel iz benečanske akademije. Ali naš novi umetnik je bolj vaje risati s kredo; takih podob pa ni moči dobro razmnožiti s heliografijo; treba je bilo zopet druge poskušnje. Novo podobo smo torej poslali v Benetke, kjer neki Brusa izdelava podobe, in to nenavadno dobro, kakor smo se prej prepričali, s tako imenovano heliotipijo. Čestiti Zvonovi naročniki zdaj lahko sami sodijo, smo li pravo pogodili ali ne; to pa smemo sami reči, da smo storili, negledé na materialno izgubo, kar je bilo v naši moči. Da imamo sploh in moramo imeti s podobami znatno izgubo, kar smo že prej vedeli, to razvidi lahko sam, kedor je samo nekoliko zveden v tekih stvareh. Ali to nas ni plašilo in nas ne bo de, da bi bili le naši bralci zadovoljni!

S.

Risal S. Ogrin.

Elchipia G.B. Brusa. v. Benetkuh.

KAJ PA TO.

Slovenski glasnik.

PETA PODOBA.

Rekli smo zadnjič, da prinese „Zvon“ kakih šest podob iz „Raje“. Čč. bralci bodo videli o rvem pogledu, ko jim pride današnja podoba pred oči, da ta ni iz „Raje“; zakaj? to smo povedali na drugem mestu; morebiti je pa tudi dobro, da je tako, po geslu: *varietas delectat*; po žalostnem kaj veselega! Veseli bodo, tako vsaj upamo, naši naročniki, tega prijaznega prizora iz domačega življenja, ki ga nam gosp. Ogrin takó lepo, tako živo predóčuje. Deklica gre s polja, sê žetve domov, cvetic si je nabrala v predpasnik. Dojde jo mladenič s koso na rami. Sama sta, tu se je treba vendar malo kaj pogovoriti, in ta le cvetica na nedrji bi se tudi vzela in za klobuk vteknila. Dekle mu ne brani, ali preti mu s perstom, češ, da bode pa tudi vse res, kar ji tako medeno obeta, z njo ni da bi se kar tako! Ali kaj njeno pretenje! Očetove pesti se je bolj bati; ona preti njemu in morebiti tudi hčerki. Mož je bil šel pogledat na njive, kar zasliši neko šepetanje pred sabo, „kaj pa to?“ misli sam pri sebi. Tu bo treba paziti, da ne bo kaj napačnega. Mi pa upamo, da bo morebiti že v prihodnji predput poroka. (Na potu v Benetke ali nazaj je odpadel klicaj od naslova; naj si ga čč. prejemniki morebiti kar sami s peresom nadomestijo.)

— V Parizu je umrl dné 23. aprila slavni češki slikar Jaroslav Čermák. Čermák se je rodil 1. sept. 1831 v Pragi, kjer je obiskoval akademnjo umetnosti. Njegov učitelj je bil tudi belgijski slikar Gallait. Od l. 1850. je živel v Parizu. Čermák je prehodil Holandijo, Moravsko, Slovaško, Hervaško, Dalmacijo, Ercegovino in Černo goro. Največ predmetov svojim kompozicijam si je izbral iz južnoslovanskega življenja; v ta namen je prehodil Černo goro, kjer je studiral narodno nošo. Najbolj zamenite Čermakove podobe so, n. p.: „Marij na razvalinah Kartagine“, „Husiti s Prokopom na čelu gredó v babilonski zbor“, „Simon Lomniški iz Budče“, „Prokop Veliki pred Naumburgom“, „Taboriti branijo Klanec“, „Slovaški ded“, „Protireformacija na Češkem“, „Staro pokopališče judovsko v Pragi“, „Normanski ribiči beró evangelje na

ladiji“, „Žizka in Prokop bereta sv. pismo na bojnih kolih“ i. t. d. Podobe iz južnoslovanskega življenja so nam znane, in sicer: „Istrijanka“, Černogorka“, Ranjeni Černogorec (last vladike Strossmayerja), „Ercegovec“, „Bašibozuki vode Ercegovko“; še pred svojo smertjo je dogotavljal za pariško razstavo: „Vernitev ercegovinske obitelji v opustošeno vas“; ali ga ni dokončal. Čermák je bil eden izmed največih slikarjev naše dobe, znan po vesoljnem svetu. Bil je tudi verli domoljub in Slovan, zlasti je jako povečal južne Slované sê svojimi lepimi kompozicijami.

— „Južnoslovjenske narodne popijevke“ u notah s glasovirskom pratnjom i s tekstom izvornim. Izdao Fr. Š. Kuhač. I. knjiga, 1. svezka. Zagreb 1878. (Albrecht.) Pervi zvezek Kuhačeve zbirke nam je prinesel 97 ljubeznih pesmi iz novejše dobe. Vuk je nabiral serbske narodne pesmi in še mnogo njih, a Kuhač nam je ohranil mnogo nar. melodij; tako se bodo otele propasti besede in melodije. Kuhač nam je podal melodije („Tri tuge“, „Tužan ti je danak bez sunašča“, „Čija je ono djevojka, što rano rani na vodu“ itd.; slovenskih narodnih pesmi je v Kuhačevi zbirki 11: „Sinoči pa je slanica pala“, itd.). — Mi imamo prič iz preteklosti, katere so nekedaj potovale po naših južnih krajih ter čule peti slov. pesmi. V XIV. veku je bizantinski letopisec Nikifor Gregoras potoval na Serbsko, kjer je čul, kako so Serbi pesmi peli in pravi, da je njih govorica živalska a ne človeška. Edino dobro je ta Gerk povedal rekši, da je vse petje „tragika meli“. Tudi Slovenec Kuripečič ali Kuripešič, ko je l. 1531. potoval iz Dunaja v Carigrad, pravi: „Von den ritterlichen Thaten des treuen Dieners, des Herzogs Pavlovits von Radasel genannt, singen die Bossner und Crabaten noch viele Lieder. Von dem Kobilovits werden noch jetzt in Crabaten und der Ende viel Lieder gesungen“. Narodne pesmi slovanske so imele nekedaj mnogo sovražnikov. L. 1279, so duhovniki na budimskem zboru prepovedali narodu: zbirati se pred cerkvijo, „kolo igrati“ in pesmi peti, ker so hoteli, da bi Slovani opustili poganske pesmi in navade. Na Hervaškem so v XVII. veku duhovniki zamenjevali besede in sicer so ukazali, naj se mesto: „Lepo mi

poje črni kos*, poje: Smiluj se meni o Bože. Nasledek je bil, da je narod pozabljal svoje lepe pesmi.

— „Matica dalmatinska“ v Zadru, kateri je predsednik dr. M. Klaič bode letos izdala zbirko raznih pesmi z naslovom: „Narodna pjesmarica“, katero je uredil znani pisatelj in državni poslanec na Dunaji Mihovil Pavlinovič. Pesmarica bo tiskana v 3-000 iztisih v obliki prejšnjega izdanja. Matica dalm. je letos razpisala nagrado za dva spisa: 1. za povest iz narodnega življenja, nagrada 70 gld.; 2. za spis izviren, predelan ali prevod, namenjen omiki prostega ljudstva, nagrada 60 gld. Oba spisa bodeta tiskana v Mat. „Koledaru“.

— Narodni hrvatski odvjetnik*, ki ga piše Ivan Jurašić iz Kerka, začel je izhajati na Reki. Vsakih 15 dni izide zvezek, ki velja 30 kr. Kedor pošlje pisatelju 3-50, dobode vso knjigo (15 zvezkov). Perva dva zvezka sta že izšla.

— V Spletu je začel izhajati list: „Bulletino di archeologia e storia dalmata“ (list za arheologijo in zgodovino Dalmacije). Urednik M. Glavinčić.

— „An meinen jüngsten Recensenten“. Lani je zagrebška akademija izdala Daničičev spis: „Korijeni s riječima od njih postalijem u hrvatskom ili srpskom jeziku“; to razpravo, katera je nadaljevanje knjige: Istorija oblika (Beli grad 1874) in Osnove (1876), je kritikoval dr. A. Brückner v Jagičevem „Archivu“. V dosti dolgem pismu; „An meinen jüngsten Recensenten“ (Zagreb, Dionička tiskara) odgovarja Daničič svojemu kritiku dr. A. Brücknerju. Daničič dokazuje, da ga Brückner ni prav umel ter zagovarja svoje prejšnje terditve.

— „Gjuro Daničič ili filologija i književni jezik srpski 1847 i 1877“. Srbsko društvo „Zora“ na Dunaji je praznovalo letos tridesetletnico slovstvenega delovanja slavnega jezikoslovca dr. Jurija Daničiča. Omenjeni spis o Daničiču je obelodanil Stojan Novaković v Srpski Zori, katera izhaja na Dunaji. Uredništvo S. Z. pa je ta spis izdalo še v posebni knjižici v veliki 4°.

— „Ratna pevanija“ o najnovijoj srpsko-

crnogorskoj borbi protiv Turaka*. Tako se imenuje majhena knjižica, v kateri so opisane v duhu serbskih narodnih pesmi borbe iz sedanje vojske. Pančevo. Knjigarna Jovanović. Cena 20 kr.

— „Biblioteka za ženski svet“. Ta knjižnica prinaša ukovite povesti, zlasti prevode iz raznih literatur. Zdaj je že izšel peti zvezek. Izdaje jo knjigarna Popović v Novem sadu.

— „Istorija bugarskoga naroda do propasti države mu“. To zgodovino bolgarskega naroda, katero je napisal dr. Milan Savić, bode izdala „Srpska narodna zadružna štamparija“ v Novem sadu (Neusatz). Knjiga v 8° bo imela 128 strani. Cena 50 kr.

— „Des chansons serbes variées“ pour le piano par G. Marschal. Marschal, kateri je že 20 let učitelj glasbe v Somboru, je izdal v Lipsiji (C. G. Böder) četiri pesmi, urejene za glasovir: 1. Sunce jarko ne sijaš jednako, 2. Bez tebe draga, 3. Spavaj mi čedo, 4. Oštre su naše sablje. Cena 1 gld.

— „Corso completo della lingua serbo-croata ad uso dei parlanti italiani“. Dobrovnik. Tiskal Pretner. Cena 2 gld.

— Spomenik Puškinu bode se postavil v Moskvi; izdeluje ga podobar Opekušin in bo veljal 85-000 rublje.

— Jugoslavenska akademija v Zagrebu. Dne 13. aprila je bral pravi ud dr. Jaromír Hančl razpravo o „spletskih statutih in zakonih“, v kateri je dokazal, da so že pred l. 1312. bili pisani zakoni; statut mesta Spleta je prvotno latinski ne italijanski.

— „Sriemski Hrvat“ bo izhajal v Vukovaru enkrat na teden in bo prinašal spise o politiki, kulturi, omiki, šolstvu, trgovini in obertu; v podlistku bo gojil lepoznanstvo. Glavni namen listu bo: buditi katoliško in hervaško narodno zavest. Urednika listu bodeta D. Alt in Ivan pl. Marš. Naročnina za vse leto 5 gld., za pol leta 2-50.

Temu listu je priložena peta podoba: „Kaj pa to“!

„Zvon“ izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 5 gl. za vse leto s podobami, 2-50 za pol leta; 4 gl. za vse leto brez podob, 2 gl. za pol leta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, Währing, Zellerhof 6.